

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.411.011.07/2016
I/16/009

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	I/16/009 – Realizacja przez gminy województwa wielkopolskiego zadań z zakresu gospodarki ściekami bytowymi, które nie są odprowadzane zbiorczym systemem kanalizacyjnym
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Ryszard Kokociński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/82/2016 z dnia 19 sierpnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-3)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy w Kuślinie, ul. Emilii Szczanieckiej 4, 64-316 Kuślin (dalej zwany Urzędem)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Stanisław Dziamski, Wójt Gminy Kuślin od 10 listopada 2002 r. (dalej zwany Wójtem) (dowód: akta kontroli str. 4-7)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działania organizacyjne i prawne Wójta w latach 2014-2016 (do 30 czerwca)² w zakresie gospodarki ściekami bytowymi, które nie były odprowadzane do zbiorczego systemu kanalizacyjnego gminy Kuślin. Niska była jednak skuteczność działań mających na celu zapewnienie prawidłowości odprowadzania przez mieszkańców gminy takich ścieków.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Formułując powyższą ocenę NIK uwzględniła doprowadzenie do podjęcia przez Radę Gminy Kuślin (dalej zwaną Radą) uchwał określających sposób i warunki pozbywania się nieczystości ciekłych i osadów ściekowych ze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, określenie wymagań jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych oraz przestrzeganie przez Wójta trybu i zasad wydawania zezwoleń na świadczenie usług w powyższym zakresie. Na pozytywną ocenę zasługuje również fakt posiadania aktualnej ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz terminowe sporządzanie i przekazywanie przez Wójta wymaganych informacji z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych i sprawozdań statystycznych.

W ocenie NIK Wójt sprawował natomiast niedostateczny nadzór nad właścicielami nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe w zakresie pozbywania się przez nich ścieków bytowych oraz nad przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w zakresie opróżniania tych zbiorników i transportu nieczystości ciekłych. Nie kontrolowano tych przedsiębiorców ani właścicieli nieruchomości, pomimo takiego obowiązku wynikającego z art. 9u ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Okres objęty kontrolą.

o utrzymaniu czystości i porządku w gminach³ (dalej zwaną ustawą o utrzymaniu czystości). Stwarzało to warunki sprzyjające stwierdzonemu, znacznemu obniżeniu ilości nieczystości ciekłych wywożonych taborem asenizacyjnym do stacji zlewnej w stosunku do wskazanych w obowiązujących przepisach norm zużycia⁴ (było ich czterokrotnie mniej). Stwierdzono ponadto przypadek podania nierzetelnych danych w informacji z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Uchwały Rady Gminy

Opis stanu
faktycznego

1.1. Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy o utrzymaniu czystości Rada, po zasięgnięciu opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Nowym Tomyślu, uchwaliła regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Kuślin⁵ (dalej zwany regulaminem utrzymania czystości). Regulamin ten zawierał m.in. postanowienia dotyczące gospodarki ściekami bytowymi nieodprowadzanymi zbiorczym systemem kanalizacyjnym. Zaktualizowany został w kwietniu 2016 r., po uzyskaniu pozytywnej opinii inspektora sanitarnego.

W regulaminie tym zobowiązano właścicieli nieruchomości do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepełnienia się urządzeń i wylewania ich zawartości na zewnątrz, gwarantując zachowanie czystości i porządku na nieruchomości. Częstotliwość opróżniania osadów ściekowych ze zbiorników przydomowych oczyszczalni ścieków wynikała z indywidualnych instrukcji ich eksploatacji. Regulamin utrzymania czystości stanowił też, że zabronione jest indywidualne opróżnianie zbiorników bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości i odprowadzanie nieczystości ciekłych do cieków i zbiorników wodnych, urządzeń kanalizacji deszczowej, rowów melioracyjnych, na łąki lub pola.

(dowód: akta kontroli str. 14-42)

1.2. Uchwałą Rady⁶ z 22 grudnia 2009 r. określone zostały wymagania jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na świadczenie usług w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy Kuślin. Zgodnie z przepisami zawartymi w art. 7 ust. 3a oraz art. 8 ust. 2a ustawy o utrzymaniu czystości, w uchwale określono m.in. wyposażenie techniczne niezbędne do realizacji przedmiotowego zadania oraz wskazano obowiązek posiadania umowy potwierdzającej gotowość odbioru nieczystości ciekłych przez stację zlewną. Postanowienia uchwały nie stanowiły ograniczenia konkurencji i dostępu do rynku dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 43-51)

1.3. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy o utrzymaniu czystości, Rada⁷ określiła górną stawkę opłaty ponoszonej przez właścicieli nieruchomości za opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych do zlewni oczyszczalni ścieków w Kuślinie, która od stycznia 2014 r. wynosiła 15 zł za m³ netto plus podatek VAT. Stawkę tę od 23 lutego 2015 r. podwyższono do 20 zł brutto⁸.

(dowód: akta kontroli str. 52-55)

⁴ Normy te określone zostały w tabeli nr 1 załącznika do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody (Dz. U. Nr 8, poz. 70); dalej: rozporządzenie w sprawie norm zużycia wody.

⁵ Uchwała nr XXV/139/2013 z 31 stycznia 2013 r.

⁶ Uchwała nr XXXVI/211/2009 z 22 grudnia 2009 r.

⁷ Uchwała nr XXXV/186/2014 z 23 stycznia 2014 r.

⁸ Uchwała nr IV/20 2015 z 29 stycznia 2015 r.

1.4. Gmina nie skorzystała, na podstawie art. 6a ust. 1 ustawy o utrzymaniu czystości, z możliwości przejęcia od właścicieli nieruchomości wykonywania obowiązku pozbywania się nieczystości ciekłych. Gmina nie posiadała straży gminnej.

(dowód: akta kontroli str. 376)

1.5. Referentowi ds. utrzymania czystości i porządku w gminie w zakresie czynności przypisano „obowiązek kontroli przestrzegania i stosowania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości oraz uchwalonego regulaminu porządkowego”.

Pracownik Urzędu zatrudniony na stanowisku ds. ochrony środowiska i rolnictwa oraz Kierownik Zakładu Obsługi Komunalnej (dalej zwanym ZOK) upoważnieni zostali zarządzeniem Wójta do kontroli przydomowych oczyszczalni cieków i zbiorników bezodpływowych oraz kontroli przedsiębiorców, którzy uzyskali zezwolenie na odbiór i transport nieczystości ciekłych.

(dowód: akta kontroli str. 56-61)

1.6. Rozporządzeniem Wojewody Wielkopolskiego nr 67/06 z 9 maja 2006 r. wyznaczona została aglomeracja Kuślin o równoważnej liczbie mieszkańców 5500 RLM⁹. Ze względu na zmiany w planach zagospodarowania przestrzennego i koncepcji skanalizowania terenu gminy, zmieniono granice i obszar aglomeracji.

Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego¹⁰ z 2014 r. wyznaczona została aglomeracja Kuślin o równoważnej liczbie mieszkańców 3400, w skład której weszły miejscowości Kuślin, Michorzewo, Michorzewko, Głuponie oraz Trzcianka .

Do 2004 r. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu nie wydał żadnego rozporządzenia ustanawiającego strefy ochronne ujęć wód podziemnych na terenie gminy Kuślin w zakresie terenu ochrony pośredniej.

Na obszarze gminy Kuślin brak terenów objętych ochroną na podstawie ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹¹.

(dowód: akta kontroli str. 62-82)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

2. Rejestry prowadzone przez gminę

Opis stanu
faktycznego

2.1.1. Ewidencja zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzona była od 2008 r. Obowiązek jej prowadzenia przypisany został samodzielnemu referentowi ds. utrzymania czystości i porządku w gminie, podległemu Wójtowi.

(dowód: akta kontroli str. 56-58)

2.1.2. Prowadzona elektronicznie ewidencja zawierała dane adresowe posesji i osoby nią władającej, rodzaj urządzenia odprowadzającego ścieki bytowe (kanalizacja sanitarna lub oczyszczalnia przydomowa, lub zbiornik bezodpływowy), datę budowy zbiornika bezodpływowego (przydomowej oczyszczalni ścieków) lub podłączenia, w przypadku zbiornika bezodpływowego informację o jego pojemności (uzupełnianą), dane o przydomowych oczyszczalniach, liczbę osób zamieszkujących daną posesję. Nie zawierała informacji z jakiego materiału

⁹ Znajomość liczby RLM jako jednego z podstawowych parametrów projektowych umożliwia dobór odpowiedniej dla danego systemu oczyszczania oczyszczalni ścieków. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 43 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, ze zm.) przez równoważną liczbę mieszkańców należy rozumieć ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT5) w ilości 60 g tlenu na dobę.

¹⁰ Uchwała nr XLIX/955/14 z 29 września 2014 r.

¹¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, ze zm.

wykonane zostały zbiorniki bezodpływowe. Dane ujęte w ewidencji były aktualizowane i zgodne z danymi z ewidencji mieszkańców.

(dowód: akta kontroli str. 83-87)

2.1.3. Na dzień 1 stycznia 2014, 2015, 2016 r. i 30 czerwca 2016 r. eksploatowanych było w gminie Kuślin odpowiednio: 852, 854, 856 i 853 zbiorników bezodpływowych oraz 127, 135, 148 i 156 przydomowych oczyszczalni ścieków. W powyżej wskazanych latach urządzenia te obsługiwały odpowiednio: 3931, 3972, 4020 oraz 4025 mieszkańców.

(dowód: akta kontroli str. 353-375)

2.1.4. W latach 2014, 2015 i 2016 (I półrocze) zlikwidowano odpowiednio: 18, 20 i 10 zbiorników bezodpływowych. W okresie tym zbudowano odpowiednio: 2, 2 i 1 zbiornik bezodpływowy oraz 7, 13 i 8 przydomowych oczyszczalni ścieków. Urządzenia te wybudowano m.in. w miejscowościach Wąsowo, Dąbrowa i Michorzewko. Ścieki z tych zbiorników odprowadzane były do punktu zlewnego oczyszczalni ścieków w Kuślinie.

(dowód: akta kontroli str. 353-375))

2.1.5. W gminie funkcjonowała jedna stacja zlewna, zlokalizowana przy oczyszczalni ścieków ZOK, która w latach 2014-2016 (I półrocze) na podstawie zawartych umów odbierała nieczystości ciekłe od ośmiu przedsiębiorców.

(dowód: akta kontroli str. 193-231)

2.1.6. W 2014, 2015 oraz w I półroczu 2016 r. stacja zlewna odebrała odpowiednio: 36 000 m³, 35 600 m³ i 18 910 m³ nieczystości ciekłych. W ilościach tych znajdowały się również nieczystości ciekłe dowożone z gmin Opalenica i Nowy Tomyśl. ZOK nie prowadził oddzielnego rejestru dostarczonych nieczystości ciekłych z poszczególnych gmin.

Według sprawozdań kwartalnych składanych przez przedsiębiorców zajmujących się wywozem nieczystości ciekłych, z gminy Kuślin w ww. okresach do punktu zlewnego przekazano odpowiednio: 19 432 m³, 19 899 m³ oraz 10 194 m³ nieczystości. Z danych tych wynika, że na jednego mieszkańca korzystającego ze zbiorników bezodpływowych przypadło odpowiednio: 5,81 m³, 5,93 m³ oraz 3,02 m³ nieczystości ciekłych przekazanych do oczyszczalni.

W 2015 r. gminę zamieszkiwały 5528 osoby, które łącznie zużyły na cele bytowe 170,3 tys.m³ wody. W przeliczeniu, średnie zużycie wody przez jednego mieszkańca wynosiło 2,57 m³ wody.

Na jednego mieszkańca gminy korzystającego z kanalizacji zbiorczej przypadło w 2015 r. miesięcznie około 3,56 m³ odprowadzonych nieczystości płynnych.

(dowód: akta kontroli str. 83-84, 99-106)

2.2. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych na 1 stycznia 2014 i 2015 r. posiadało siedmiu, a w 2016 r. - ośmiu przedsiębiorców. Przedsiębiorcy ci dysponowali odpowiednio: dziesięcioma, ośmioma i dziewięcioma pojazdami asenizacyjnymi.

(dowód: akta kontroli str. 188-192 i 373)

2.2.1. Ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych prowadzono elektronicznie. W kontrolowanym okresie trzech przedsiębiorców, jeden w 2014 r. i dwóch w 2016 r., uzyskało zezwolenie na wykonywanie ww. działalności, natomiast dwóm podmiotom takie zezwolenia cofnięto.

(dowód: akta kontroli str. 188-192)

2.2.2. Wnioski przedsiębiorców ubiegających się o uzyskanie zezwolenia, zawierały dane wymagane art. 8 ust. 1, 1a, 1b i 2a ustawy o utrzymaniu czystości.

(dowód: akta kontroli str. 276-325)

Zgodnie z art. 8 ust. 5 ustawy o utrzymaniu czystości, Wójt udostępnił w formie elektronicznej na stronie internetowej Urzędu wzór wniosku o udzielenie zezwolenia. Stosownie do dyspozycji art. 61 § 4 ustawy z 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego¹², Wójt zawiadamiał wnioskodawcę o wszczęciu postępowania w sprawie udzielenia zezwolenia. Z trzech wniosków jakie wpłynęły do Urzędu w badanym okresie, dwa były kompletne i nie wymagały uzupełnienia. Wójt wezwał wnioskodawcę do uzupełnienia niekompletnego wniosku.

Do wniosku załączano m.in. umowę lub potwierdzoną pisemnie informację o miejscu mycia i dezynfekcji używanego sprzętu oraz pisemne zapewnienie odbioru nieczystości przez ZOK. Nie prowadzono kontrolnego sprawdzenia faktów podanych we wniosku. Nie było przypadków odmowy wydania zezwolenia.

Przedsiębiorcy nie zgłaszali Wójtowi zmian danych określonych w zezwoleniu.

(dowód: akta kontroli str. 232-340)

2.3.1. Ewidencję przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie odbioru i transportu nieczystości ciekłych, prowadził inspektor ds. utrzymania czystości i porządku w gminie.

(dowód: akta kontroli str. 56-57)

2.3.2. Ewidencja ta zawierała kolejny numer wpisu, dane osobowe i adresowe podmiotu prowadzącego działalność, regon, działalność PKD, datę ważności decyzji, obszar i zakres działalności oraz uwagi o wygaśnięciu lub cofnięciu zezwolenia. Była ona kompletna i bieżąco aktualizowana.

(dowód: akta kontroli str. 188-192)

2.3.3. W latach 2014-2016 (I półrocze) z rejestru usunięto dwóch przedsiębiorców. Decyzją UCP.6233.2.3.2014 z 14 marca 2014 r. Wójt cofnął zezwolenie przedsiębiorcy, który pomimo wezwania nie dopełniał obowiązku sporządzania sprawozdań. Decyzję tą utrzymało w mocy Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Poznaniu.

W decyzji UCP.6233.2.2.2016 z 10 lutego 2016 r. Wójt stwierdził wygaśnięcie zezwolenia ze względu na zgłoszenie przez przedsiębiorcę zaprzestania działalności.

W 2014 r. zaewidencjonowano jednego przedsiębiorcę oraz dwóch w I półroczu 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 188-192 i 326-340)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

3. Sporządzane informacje i sprawozdania

Opis stanu
faktycznego

3.1. Zgodnie z art. 43 ust. 3c ustawy Prawo wodne, Wójt w latach 2015-2016 corocznie przedkładał marszałkowi województwa w terminie do 28 lutego informację za rok ubiegły z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (dalej zwanego KPOŚK).

(dowód: akta kontroli str. 155-187)

¹² Dz. U. z 2016 r. poz. 23, ze zm.

Sprawozdania za 2014 i 2015 r. z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi przekazywane Marszałkowi Województwa Wielkopolskiego i Wielkopolskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w zakresie gospodarowania ściekami zawierały dane zgodne z prowadzoną ewidencją.

(dowód: akta kontroli str. 99-101 i 121-129)

3.2. Wójt oraz ZOK przedkładał terminowo sprawozdania statystyczne M-06, RRW-2 oraz OS-5¹³ za 2014 i 2015 r. Sprawozdanie OS-5 za 2014 i 2015 r. zawierało dane o łącznej ilości ścieków dostarczonych do punktu zlewnego ZOK z gmin Kuślin, Opalenica i Nowy Tomyśl.

(dowód: akta kontroli str. 88-98, 137-154)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Przedłożona marszałkowi województwa informacja z realizacji KPOŚK za 2014 r., o której mowa w art. 43 ust. 3c ustawy Prawo wodne zawierała nierzetelne dane. Podano w niej, że do oczyszczalni ścieków dostarczono taborem asenizacyjnym 46 000 m³ ścieków, podczas gdy faktycznie oczyszczalnia przyjęła ich 36 000 m³. W trakcie kontroli NIK przekazano marszałkowi korektę tej informacji.

Wójt wyjaśnił, że: „Niezgodne ze stanem faktycznym dane za 2014 r. w sprawozdaniu podane zostały na podstawie danych otrzymanych telefonicznie od ZOK. Wystąpiło prawdopodobnie przesłyszenie się o 10.000 m³. Po ujawnieniu niezgodności danych, niezwłocznie skorygowaliśmy przekazując korektę sprawozdania Marszałkowi Województwa”.

(dowód: akta kontroli, str. 147, 155-162, 363)

Ocena częściowa

NIK ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

4. Nadzór nad gospodarką ściekami bytowymi

Opis stanu
faktycznego

4.1. Wójt nie wydawał decyzji ustalających obowiązek uiszczenia opłat za opróżnianie zbiorników bezodpływowych oraz sposób i terminy udostępniania urządzeń lub zbiorników w celu ich opróżnienia, o których mowa w art. 6 ust. 6 i 7 ustawy o utrzymaniu czystości.

(dowód: akta kontroli str. 362)

4.2. Przedsiębiorcy zajmujący się opróżnianiem zbiorników bezodpływowych sporządzali i przekazywali Wójtowi, w terminie do końca miesiąca po upływie każdego kwartału, sprawozdanie zgodne z wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z 15 maja 2012 r.¹⁴, zawierające informacje o ilości i rodzaju odebranych nieczystości ciekłych z obszaru gminy. W informacji podawano sposób zagospodarowania nieczystości ciekłych ze wskazaniem stacji zlewnej oraz liczbę właścicieli, od których zostały odebrane nieczystości ciekłe. Sprawozdania te zawierały dane o nowych podmiotach, z którymi zawarto w określonym kwartale umowę.

(dowód: akta kontroli str. 107-120)

W sprawozdaniu z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za I i II kw. 2016 r., Spółdzielnia Mieszkaniowa w Michorzewie

¹³ O których mowa w § 1 ust. 1 rozporządzeń Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2014 r. i 18 marca 2015 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2014 (Dz. U. poz. 415, ze zm.) i na rok 2015 (poz. 561, ze zm.).

¹⁴ W sprawie wzorów sprawozdań o odebranych odpadach komunalnych, odebranych nieczystościach ciekłych oraz realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi (Dz. U. poz. 630).

wykazała, że dostarczyła do punktu zlewnego odpowiednio 583,0 m³ i 649,5 m³ nieczystości ciekłych. Podmiot ten zaprzestał wywozu nieczystości ciekłych od stycznia 2016 r. i jednocześnie zlecił ich wywóz przedsiębiorcy prywatnemu, który w swoich sprawozdaniach za I i II kwartał 2016 r. wykazał również ww. ilości ścieków. W związku ze zdublowaniem danych, w trakcie kontroli, Spółdzielnia Mieszkaniowa złożyła korektę „zerową” sprawozdań za I i II kw. 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 131-136)

4.3. Na terenie ZOK w Kuślinie działał punkt zlewny nieczystości ciekłych wyposażony w zbiornik na te nieczystości o pojemności 200 m³ oraz stację zlewną STZ 202 dokonującą automatycznego pomiaru parametrów i ilości dostarczonych nieczystości. Stacja ta automatycznie identyfikowała przewoźników oraz rejestrowała każdorazowy zrzut ścieków. Teren wokół punktu zlewnego był uporządkowany i czysty. Pojazdy asenizacyjne dowożące ścieki bytowe ustawiały się podczas zrzutu nieczystości ciekłych na utwardzonym nawierzchnią betonową placu z kratą ściekową. Punkt dezynfekcyjny przy zlewni ścieków wyposażono w szczotkę i wiadro ze środkiem dezynfekcyjnym oraz bieżącą wodę. Umożliwiała to osobie prowadzącej pojazd asenizacyjny obmycie i zdezynfekowanie zaworu zlewnego po zakończeniu spuszczenia nieczystości ciekłych. Pojazdy asenizacyjne były czyste.

(dowód: akta kontroli str. 364-372)

4.4. Stosowane przez przedsiębiorców opłaty za wywóz nieczystości ciekłych były niższe od uchwalonej stawki maksymalnej (20 zł za 1m³) i wynosiły od 12 do 16 zł brutto za wywóz 1m³ nieczystości.

(dowód: akta kontroli str. 357-359)

4.5. Zaktualizowany w 2012 r. Gminny Program Ochrony Środowiska, zawierał dane dotyczące gospodarki wodno-ściekowej, w tym usuwania ścieków z terenów nieskanalizowanych. Stosownie do wymogów zawartych w art. 18 ust. 2 ustawy z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁵, Wójt przedłożył Radzie w 2014 r. raport z wykonania tego Programu.

(dowód: akta kontroli str. 341-352)

4.7. W latach 2014-2016 (I półrocze) nie kontrolowano Gminy w zakresie zagadnień objętych obecnym badaniem.

(dowód: akta kontroli str. 353-356)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wójt nie sprawował dostatecznego nadzoru, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3b i ust. 6 ustawy o utrzymaniu czystości, nad właścicielami nieruchomości w zakresie pozbywania się przez nich nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami ustawy i przepisami odrębnymi oraz nie kontrolował właścicieli nieruchomości pod kątem posiadania przez nich umów na wywóz nieczystości ciekłych i dokumentów potwierdzających opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Zaniechania te stworzyły warunki sprzyjające stwierdzonemu, znacznemu obniżeniu ilości nieczystości ciekłych dostarczonych do stacji zlewniej w stosunku do obowiązujących norm (ścieków takich było około czterokrotnie mniej). Zgodnie z tabelą nr 1 załącznika do rozporządzenia w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody, normy takie dla gospodarstwa domowych¹⁶ wynoszą 2,4-3,0 m³ na miesiąc, na mieszkańca. W myśl art. 27 ust. 4-6 ustawy

¹⁵ Dz. U. z 2016 r. poz. 672, ze zm.

¹⁶ Dotyczy mieszkań wyposażonych w wodociąg, ubikację, łazienkę, lokalne źródło ciepłej wody-piecyk węglowy, gazowy - gaz z butli, elektryczny, bojler.

z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁷, w przypadku zbiorników bezodpływowych ilość nieczystości ciekłych ustala się, co do zasady, jako równą ilości zużytej wody. Przeciętne zużycie wody na jednego mieszkańca w gminie Kuślin wynosiło 2,57 m³ na miesiąc. Z uwagi na rolniczy charakter gminy, szacunkową ilość wytwarzanych nieczystości ciekłych obniżono do 2 m³ na miesiąc na mieszkańca¹⁸. Ponieważ ze zbiorników bezodpływowych korzystało 3350 osób, zgodnie z tymi normami rocznie powinny one wytwarzać około 80 000 m³ nieczystości ciekłych, podczas gdy do punktu zlewnego oczyszczalni ścieków w Kuślinie dostarczono w 2014 i 2015 r. z terenu gminy odpowiednio jedynie: 19.432 m³ i 19 899 m³ nieczystości (około 25% szacunkowo obliczonych, wytworzonych nieczystości ciekłych).

NIK wskazuje, że do kontroli przestrzegania i stosowania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości, w tym prawidłowości pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych, obliuguje Wójta art. 9u ust. 1 przywołanej ustawy. W świetle art. 10 ust. 2 i 2a ustawy o utrzymaniu czystości, właściciel nieruchomości który nie wykonuje obowiązków ujętych w jej art. 5 ust. 1 pkt 3b albo w regulaminie utrzymania czystości może swym zaniechaniem wypełniać znamiona wykroczenia sankcjonowanego karą grzywny. Ponadto, zgodnie z art. 3 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy, gminy prowadzą ewidencję zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej.

Wójt wyjaśnił, że: „Nie prowadzono kontroli umów na odbiór nieczystości płynnych. Aktualizując kolejny raz ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w styczniu br. zwróciłem się do przedsiębiorców, którzy mają zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych o przedstawienie zbiorczego wykazu aktualnych umów na odbiór i transport nieczystości ciekłych. Po analizie otrzymanych danych zleciłem zweryfikowanie w terenie stanu faktycznego przez ZOK. W następnym okresie nastąpi weryfikacja odprowadzanych ścieków u właścicieli nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe.”

NIK podkreśla, że w świetle tych wyjaśnień, w zaktualizowanym w 2012 r. Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Kuślin podano nieprawdziwe dane iż: „[...] kontrola zbiorników bezodpływowych oraz umów posiadanych przez mieszkańców na wywóz nieczystości ciekłych prowadzona jest na bieżąco przez Urząd Gminy” (punkt 4.1.1., str. 46).

(dowód: akta kontroli str. 84, 100, 106, 362, 374)

2. W latach 2014-2016 (do 30 czerwca) Wójt nie przeprowadzał kontroli przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Do kontroli przestrzegania i stosowania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości, w tym warunków określonych wcześniej w zezwoleniu na prowadzenie niniejszej działalności, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2-6 i ust. 1aa w zw. z art. 7 ust. 1 pkt 2 przywołanej ustawy, obliuguje Wójta jej art. 9u ust. 1. Brak przedmiotowych kontroli zwiększał ryzyko przeoczenia okoliczności, które uzasadniałyby ewentualne cofnięcie zezwolenia w ramach przysługujących Wójtowi, w świetle art. 9 ust. 2-4 ustawy, kompetencji nadzorczych. Wójt wyjaśnił, że: „W latach 2014-2016 nie kontrolowano przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych ponieważ ZOK nie zgłaszał uwag co do stanu faktycznego pojazdów asenizacyjnych.”

(dowód: akta kontroli str. 362)

¹⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 139, ze zm.

¹⁸ Z uwagi na bezpowrotną utratę części wody na podlewanie upraw oraz pojenie zwierząt gospodarskich, która to woda w efekcie nie trafiała do zbiorników bezodpływowych.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁹, wnosi o podjęcie działań w celu zapewnienia:

- 1) przeprowadzania kontroli przedsiębiorców zajmujących się opróżnianiem zbiorników bezodpływowych i transportem nieczystości ciekłych,
- 2) zwiększenia nadzoru nad właścicielami nieruchomości korzystającymi ze zbiorników bezodpływowych oraz przeprowadzania systematycznych kontroli prawidłowości pozbywania się przez te osoby ścieków bytowych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia września 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler

Dyrektor

Ryszard Kokociński
Główny specjalista k.p.

z up. Tomasz Nowiński
Wicedyrektor

¹⁹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677.